
Türkiye’de Zihinsel Engellilerde Sanat Eğitimi İle İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Nuray ÇAĞLAYAN¹

Geliş Tarihi: 05.06.2018

Kabul Tarihi: 02.07.2018

Araştırma Makalesi

Öz

Türk eğitim sisteminde; okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar çeşitli basamaklar yer almaktadır. Örgün eğitimi oluşturan bu basamaklarda özel gereksinimleri olan bireyler için hazırlanmış eğitim programları bulunmaktadır. İşitme engelli, görme engelli, zihinsel engelli bireyler ve üstün zekalı bireyler sahip oldukları nitelikler gereği özel eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Bu çalışmanın amacı; zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Çalışmanın gerçekleştirilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda; çalışma amaçlarına uyan 16 lisansüstü tez incelenmiş ve çalışma sorularına göre analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin 2001-2018 yılları arasında yapıldığı, 11 yüksek lisans ve 5 doktora tezinin bulunduğu belirlenmiştir. Toplam 11 üniversitede yapılan tezlerin en yüksek oranla (5 tez) Gazi Üniversitesinde olduğu görülmüştür. Sanat eğitimi bağlamında ele alınan konuların belli başlıklar altında gruplandırıldığı ve benzer konuların tezlerde yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara bağlı olarak gerek doktora gerekse yüksek lisans düzeyinde bilimsel araştırmaların artırılması ve tezlerde konu çeşitliliğinin sağlanması önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Özel eğitim, sanat eğitimi, lisansüstü eğitim, zihinsel engelliler

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: ncaglayan64@gmail.com

The Examination of The Postgraduate Thesis Written on The Art Education in Mentally Retarded in Turkey

Submitted by 05.06.2018

Accepted by 02.07.2018

Research Paper

Abstract

There are various steps from pre-school education to higher education in Turkish education system. These steps, which constitute formal education, there are training programs for individuals with special needs. Deaf, blind, mentally retarded and gifted individuals need special education in terms of individual characteristics and educational adequacy. The aim of this research is to examine the postgraduate thesis written on the art education in mental retardation in Turkey. Document review method was used to realize the research. In this context; sixteen postgraduate thesis were reviewed and analyzed according to the research questions. As a result of the research; it was determined that postgraduate thesis related to art education in the mentally retarded were made between the years of 2001-2018 and 11 master and 5 doctorate thesis were found. It is seen that the total number of thesis made in 11 universities and the highest rate (5 thesis) in Gazi University. As a result of the research; it was found that topics covered in the context of art education are grouped under certain headings and similar subjects was studied in the thesis. According to these results, it is suggested to increase the scientific researches at the both master and doctorate level and to provide subject diversity in the thesis.

Keywords: Special education, art education, postgraduate education, mental retardation

Giriş

Günümüz eğitim sistemi, farklı gereksinimleri olan bireylerin davranışlarında değişiklikler meydana getirmek amacıyla çeşitli alanlara ayrılmıştır. Türk eğitim sistemi içinde; okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar çeşitli basamaklar yer almaktadır. Örgün eğitimi oluşturan bu basamaklarda özel gereksinimleri olan bireyler için hazırlanmış eğitim programları bulunmaktadır. Özel eğitim; bu bireylerin eğitim ve sosyal gereksinmelerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların bireysel yeterliliklerine dayalı, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2002). Ataman (2009, s.14) ise özel eğitimi; çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitim olarak tanımlamaktadır. Gelişimleri ya da engelleri yüzünden normal bireylerden ayrılık gösteren çocukların, kendine özgü yöntemlerle eğitilmesi gerekmektedir. Genel nüfus içinde özel eğitim ihtiyaçlarının çok olması, özel eğitimin önemini arttırmaktadır (Erbay,1997, s.56). İşitme engelli, görme engelli, zihinsel engelli bireyler ve üstün zekalı bireyler sahip oldukları nitelikler gereği özel eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Bu çalışma zihinsel engelli bireylerde sanat eğitimini konu almaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre (WHO, 1996, s.1) zihinsel engellilik; özellikle gelişim döneminde ortaya çıkan bilişsel, dil, motor ve sosyal beceriler gibi zekânın genel seviyesine katkıda bulunan becerilerin düşüklüğü tarafından karakterize edilen akıl gelişiminin durması ya da tamamlanmaması durumudur. İlgili literatürde zihinsel engelliliğe yol açan nedenler doğum öncesi, doğum esnası, doğum sonrası ve genetik nedenler olarak gruplanmaktadır (Eripek, 2001; Kırcaali-İftar, 1998). Engel nedenlerinin belirli gruplar altında toplanması,

aynı engellere sahip olan birey özelliklerinin ortaya konmasına yardımcı olmaktadır. Tespit edilen ortak özellikler ise, bireylerin eğitiminde izlenecek yolların belirlenmesinde eğitimcilere ışık tutmaktadır (Eripek, 1998). İlgili bir neden sonucu zihinsel engelli olan bireylerin bilişsel, duygusal ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve bu yolla topluma kazandırılması önemlidir. Bu doğrultuda hazırlanan özel eğitim programları bireylerin gelişimine destek olacak niteliktedir. Salderay'a (2008, s.11) göre, toplum içerisinde bireylerin algılama yapılarının farklı olması, onlara verilen eğitimde içerik farklılaşmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda özel gereksinimli bireylerin eğitimi algısal yapılarına ve düzeylerine uygun olmalıdır. Zihinsel engelli çocukların bazı eğitim gereksinimleri; bireysel eğitim, grup eğitimi ve kaynaştırma eğitimi şeklinde sıralanmaktadır (Bolu, 2010, s.31).

Zihinsel engelli bireyler için oluşturulan eğitim programının alanlarından biri de sanat eğitimidir. Zihinsel engelli bireyler ile yürütülen sanat eğitimi faaliyetlerinin öncelikli amacı bireylerin duygularını ve düşüncelerini geliştirmek ve çevrelerindeki dünyayı algılamalarına yardımcı olmaktadır. Ders kapsamında yürütülen çalışmaların bilinçli bir şekilde yürütülmesi, bireylerin gelişimine olumlu yönde katkı yapmaktadır (Çağlayan, 2014, s.95). Zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuklar için resim-iş çalışmaları duygusal açıdan rahatlatıcı, hoş vakit geçirmelerini sağlayan ve değişik el becerileri kazandıran uğraşlardır (Turan, 2004, s.68).

Sanat eğitimi alanında engelli bireylerin bireysel özelliklerine uygun etkinliklerin planlanması, bireyler için belirlenen hedef-davranışların gerçekleşme düzeyinde olumlu katkı sağlayacaktır. Bu planlamanın uygunluğu ise zihinsel engelli bireylerde sanat eğitimiyle ilgili yapılan bilimsel araştırmalar ile sağlanabilir. Bu konuda karşılaşılan sorunların belirlenmesi, çözüm yollarının araştırılması ve sonuçların ortaya konması alanın gelişimine katkı sağlayacak etmenlerdir. Gelecekte gerçekleştirilecek bilimsel araştırmaların planlanması için de geçmiş tarihte yürütülmüş araştırmaların incelenmesi gerekmektedir.

Belirli bir alanı kapsayan lisansüstü çalışmaların incelenmesi, ilgili alanda ortaya çıkan gelişmelerin, uygulanan yöntemlerin, karşılaşılan sorunların ve çözüm önerilerinin bir bütün olarak algılanmasını sağlamaktadır. Bu sayede hem araştırmacılar hem de araştırma sonuçlarını takip eden alan uzmanı eğitimciler bilgi sahibi olabilmekte ve yeni bulgular ışığında kendilerini geliştirmektedirler. Türkiye'deki lisansüstü eğitim; düşüncenin üretilmesini, sorgulanmasını, analiz edilmesini, doğrulanmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlayan bilimsel araştırmaları içinde barındırmaktadır. Bu anlamda, bilginin sistematik ilke ve yöntemlerle elde edilmesini amaç edinen lisansüstü eğitim süreci sonunda ortaya çıkan tezlerin bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi, ilgili alandaki gelişmelerin ortaya konması açısından önemli görülmektedir. Özel eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerin engel gruplarına göre dağılımı incelendiğinde en çok zihin engelliler alanında çalışıldığı görülmektedir (Coşkun, Dündar & Parlak, 2014, s.384).

Bu çalışmanın amacı; zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesidir. Çalışmada belirtilen bu amaca bağlı olarak ilgili tezlerde aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2- Tezlerin akademik düzeyleri nedir?
- 3- Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- 4- Tezlerde kullanılan yöntemler nelerdir?
- 5- Tezlerde sanat eğitimi bağlamında ele alınan konular nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma, ilgili literatürde var olan bir durumun ele alındığı nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya

konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım & Şimşek, 2006, s.39). Çalışma amaçlarında belirtilen lisansüstü tezlerin incelenmesi ve çalışma sorularının cevaplarına ulaşılabilmesi için doküman analizi tekniği tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2006, s.187).

Çalışma kapsamında öncelikli olarak Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden elektronik tarama yapılmıştır. Bu taramada; tarama terimi olarak ‘zihin / zihinsel engelliler’ kullanılmış ve alan, izin durumu, tez türü için ise ‘tümü’ seçeneği seçilmiştir. Tarama sonucunda 1989-2018 yılları arasında hazırlanmış 315 teze ulaşılmıştır. İkinci aşamada; ‘sanat’, ‘resim’, ‘güzel’ ve ‘görsel’ kelimeleri aratılmış ve sanat eğitimi ile ilgili olan tezler belirlenmiştir. Sanat eğitimi ile ilgili olan 13’ü erişime açık ve 3’ü sınırlandırılmış toplam 16 teze ulaşılmıştır. 2001-2018 yılları arasında hazırlanmış 16 tez çalışmaya dahil edilmiştir. Erişim engeli sınırlı olan tezlerin özetleri çalışma sorularına bağlı olarak incelenmiş, tez özetleri ve çalışma amaçları araştırmacı dışında iki alan uzmanına sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda sınırlandırılmış 3 tezin çalışma açısından herhangi bir engel oluşturmadığına karar verilmiştir. Söz konusu 3 tez erişilebilen özetleriyle araştırmaya dahil edilmiştir.

Doküman analizinin ilk aşamasında, belirlenen 16 tez çalışması Ulusal Tez Merkezinden indirilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İkinci aşamada ilgili tezler, yapıldıkları yıla, akademik düzeylerine, yayımlandıkları üniversitelere, kullanılan yöntem ve konuya göre analiz edilmiştir. Son aşamada ise; çalışmanın alt amaçlarında belirtilen temalara bağlı olarak tablolar oluşturulmuş ve bulguların sunumunda kullanılmıştır.

Bulgular

Zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili ulaşılan tezlerin içerik analizleri sonucu

çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Tezlerin analizinde; çalışma sorularında belirtilen yıl, akademik düzey, yapıldığı üniversite, kullanılan yöntem ve ele alınan konular değerlendirilmiştir. Bu süreci takiben elde edilen bulgular izleyen paragraflarda sunulmuştur.

Çalışmanın birinci ve ikinci alt amacına yönelik olarak ortaya çıkarılan bulgular (tezlerin yıllara göre dağılımı ve akademik düzeyleri) birlikte incelenmiş ve tek bir tablo halinde sunulması tercih edilmiştir. İlgili sorulara ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı ve Akademik Düzeyi

Yılı	Akademik Düzeyi	
	Yüksek Lisans Tezi Sayısı	Doktora Tezi Sayısı
1989 - 2000	-	-
2001	1	-
2002	-	-
2003	-	-
2004	1	-
2005	-	-
2006	-	-
2007	-	-
2008	-	1
2009	4	-
2010	1	-
2011	1	-
2012	1	-
2013	-	1
2014	-	1
2015	1	1
2016	1	-
2017	-	1
2018	-	-
Toplam	11	5

YÖK Ulusal Tez Merkezinden elde edilen ve Tablo 1’de sunulan verilere göre; zihinsel engellilerin eğitimi ile ilgili ilk tez çalışmasının 1989 yılında yapıldığı görülmektedir. 1989 tarihli tez çalışmasından 2001 yılına kadar, eğitimin farklı alanlarını ele alan lisansüstü

tezler yapılmasına karşın sanat eğitimi konu alan herhangi bir tez çalışması olmadığı görülmektedir. Zihinsel engellilerde sanat eğitimi konu alan ilk tez çalışması ise 2001 tarihinde yapılmıştır. 2001-2018 yılları arasında 11 yüksek lisans ve 5 doktora tezi olmak üzere toplam 16 tezin tamamlandığı görülmektedir. 2002, 2003, 2005, 2006 ve 2007 yılları zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili hiçbir tezin yapılmadığı yıllar olarak görülmektedir. Konu ile ilişkili tezlerin 2008 yılından başlayarak yoğunlaştığı ve her yıl en az bir tez çalışmasının yapıldığı belirlenmiştir.

Sayısal verilerine ulaşılan tezlerin farklı üniversitelere bağlı enstitülerde tamamlandığı görülmektedir. Çalışmanın üçüncü alt amacına yönelik olarak ortaya çıkarılan bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Gazi Üniversitesi	5	31,25
Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	12,50
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	6,25
Akdeniz Üniversitesi	1	6,25
Anadolu Üniversitesi	1	6,25
İnönü Üniversitesi	1	6,25
İstanbul Arel Üniversitesi	1	6,25
Marmara Üniversitesi	1	6,25
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	6,25
Selçuk Üniversitesi	1	6,25
Uludağ Üniversitesi	1	6,25

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde; zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili tezlerin %43,75’inin 2 üniversitede yapıldığı görülmektedir. Toplam 11 üniversitede bu konuda çalışma yapılmış olup; Gazi Üniversitesinde 5 (%31,25), Necmettin Erbakan Üniversitesinde

2 (%12,50), diğ er 9 üniversitede ise birer ç alışma gerç ekleştirildiğ i g örülmektedir.

Ç alışmanın dördüncü alt amacında 2001-2018 yılları arasında yapılan tezlerin yöntemleri sorgulanmıştır. Bu soruya ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemleri

Araştırma Yöntemi	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüzde (%)
Nicel	7	2	9	56,25
Nitel	3	3	6	37,50
Karma	1	-	1	6,25

Tablo 3'teki veriler incelendiğ inde; mevcut tezlerin %56,25'inde (9 tez) nicel araştırma yöntemlerinin, %37,5'inde (6 tez) nitel araştırma yöntemlerinin, %6,25'inde (1 tez) ise karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığ ı g örülmektedir. Yüksek lisans tezlerinde daha ç ok nicel araştırma yöntemleri, doktora tezlerinde ise daha ç ok nitel araştırma yöntemlerinin tercih edildiğ i g örülmektedir.

Ç alışmanın beşinci alt amacında tezlerin sanat eđ itimi bağ lamında ele aldıkları konular sorgulanmıştır. Bu soruya ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Sanat Eđ itimi Bağ lamında Ele Alınan Konular

Tez Konusu	Tez Sayısı
Engelli bireyin gelişiminde görsel sanatlar eđ itimi	4
Görsel sanatlar eđ itimine ilişkin öđ retmen g örüşleri	4
Resim incelemesi	3
Görsel sanatlar dersi eđ itim-öđ retim programı	2
Farklı zihinsel düzeydeki bireylerin görsel sanat ç alışmalarını karşılaştırmak	2
Ç ok alanlı sanat eđ itimi yöntemi	1

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde; tezlerin sanat eğitimi alanında belli konularda gruplandığı görülmektedir. Sanat eğitimi bağlamında 4 araştırmacının (%25) sanat eğitiminin katkısı üzerine, 4 araştırmacının (%25) öğretmen görüşleri üzerine, 3 araştırmacının (%18,75) resim incelemesi üzerine, 2 araştırmacının (%12,5) çalışmaların karşılaştırılması üzerine, 2 araştırmacının (%12,5) eğitim-öğretim programı üzerine ve yine 1 araştırmacının da (%6,25) çok alanlı sanat eğitimi yöntemi üzerine tez çalışması gerçekleştirdikleri belirlenmiştir.

Adan (2009), Aksu (2011), Bolu, (2010) ve Geçen (2015) tez çalışmalarında; sanat eğitiminin farklı alt alanlarının zihinsel engelli bireylerin gelişimi üzerindeki katkılarını araştırmayı amaçlamışlardır. Akçal (2012), Kartopu (2013), Salderay (2001), Salderay (2008) tez çalışmalarında; zihinsel engelli bireylerle gerçekleştirilen görsel sanat çalışmalarına ilişkin öğretmen görüşlerini araştırmayı amaçlamışlardır. Çelik (2009) zihinsel engelli bireylerin renk tercihleri üzerine, Özakçaoğlu (2009) çizgi filmlerin engelli bireylerin resimsel özelliklerine etkileri üzerine, Sayın (2016) ise zihinsel engellilerin resim çalışmalarının farklı değişkenler açısından incelenmesi üzerine tez çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Turan (2004) ve Adar (2014) tez çalışmalarında farklı zihinsel düzeydeki bireylerin görsel sanat çalışmalarını karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Durgun (2015) ve Özkan (2017) tez çalışmalarında; Türkiye'de okutulan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının ve ders kazanımlarının zihin engelli öğrencilere uygunluğunu araştırmayı amaçlamıştır. Kaya (2009) tez çalışmasında; çok alanlı sanat eğitimi yönteminin etkililiği araştırmayı amaçlamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili tezlerin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, zihinsel engellileri konu alan 315 tez çalışmasının yalnızca 16'sının (%5) sanat eğitimi ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu sayının, zihinsel engellilerde sanat eğitimi alanının gelişimi üzerinde olumlu bir etki oluşturmayacağı söylenebilir.

Zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili ilk tez çalışmasının 2001 yılında tamamlandığı görülmüştür. 2001-2018 yılları arasında tamamlanan 16 tezin 11'ini (%68,7) yüksek lisans tezleri, 5'ini ise (%31,3) doktora tezleri oluşturmaktadır. Çalışma konusuyla ilgili en fazla tezin 2009 (4 yüksek lisans) ve 2015 (1 yüksek lisans, 1 doktora) yıllarında tamamlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Lisansüstü tezlerin üniversiteler dağılımı incelendiğinde; Gazi Üniversitesinin ilk sırada, Necmettin Erbakan Üniversitesinin ise ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Coşkun, Dündar ve Parlak'ın (2014, s.389) özel eğitim alanında yürüttükleri çalışmada da en fazla tezin Gazi Üniversitesi tarafından yapıldığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Gazi Üniversitesinin hem özel eğitim alanında hem de zihinsel engelli bireylerde sanat eğitimi konusunda yapılmış en fazla lisansüstü teze sahip olduğu söylenebilir. Lisansüstü çalışmaların niceliğinin; ilgili alandaki öğretim elemanı sayılarına ve üniversite enstitülerinde bu konularda tez yapılmasına olanak sağlayacak anabilim dalı varlığına da bağlı olduğu belirtilmelidir. Bazı üniversitelerde zihinsel engelli bireylere yönelik yapılmış tez sayısının az olması bu ihtiyaçlarla ilişkilendirilebilir. Doktora tezlerinin yüksek lisans tezlerinden sayıca daha az olmasının da benzer bir durum sonucu ortaya çıktığı söylenebilir. Bu sonuçlara göre; zihinsel engelli bireylerde sanat eğitimi ile ilgili tezlerin daha sık yapılması, doktora tezlerinde bu alandaki çalışmaların derinlemesine araştırılması ve lisansüstü öğrencilerin bu konuda teşvik edilmesi önerilebilir.

İlgili tezlerde ağırlıklı olarak nicel araştırma yönteminin kullanıldığı gözlenmiştir. Bilimsel araştırma probleminin çözümü ve araştırma sonuçlarının doğru şekilde cevaplanması için farklı yöntemlere ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu sebeple bir yöntemin üstünlüğünden veya daha sık tercih edilmesinin avantajından söz etmek mümkün değildir. İlgili tezler incelendiğinde; nicel araştırma yöntemi kullanan 9 (%56,25), nitel araştırma yöntemi kullanan 6 (%37,50), karma araştırma yöntemi kullanan 1 (%6,25) çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre; kullanılan araştırma yöntemlerinin etkililiği ve belirlenen araştırma amaçlarına

uygunluğuna yönelik çalışmaların yapılması önerilebilir.

Çalışma kapsamında incelenen tezlerde, sanat eğitimi bağlamında ele alınan konuların belli konular altında gruplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Sanat eğitiminin zihinsel engelli bireylerin gelişimine katkısı ve zihinsel engelli bireylerde sanat eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri konuları en çok karşılaşılan iki tez konusu olarak belirlenmiştir. Tezlerin belli konularda gruplanmış olmasının farklı sebepleri olduğu düşünülebilir. Belli bir alandaki lisansüstü tezlerde konuların genellikle birbirine benzemesi o alanda yapılan ilk tezlere esinlenme ile açıklanabilir (Coşkun, Dündar ve Parlak, 2014, s.392). Bu sonuçlara göre; benzer konuların farklı durumlarda tekrar edilmesinden ziyade konu çeşitliliğinin sağlanması, lisansüstü öğrencilerin tez danışmanları tarafından bu durum göz önünde tutularak yönlendirilmesi ve zihinsel engelli bireylerde sanat eğitimi alanının gelişmesine destek olacak bilimsel araştırmaların artırılması önerilebilir.

Kaynakça

- Adan, A. (2009). *Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocuklar üzerindeki etkileri (Diyarbakır örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Adar, S. (2014). *Ortaokul ve özel eğitim uygulama merkezi (okulu) kademe II'de öğrenim gören 8. sınıf öğrencilerinin resim çizme becerilerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak analizi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Akçal, S. (2015). *Görsel sanatlar dersinin zihinsel engelli öğrencilerin bilişsel beceri edinimlerine katkısına yönelik öğretmen görüşleri (Ankara ili örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Ankara.

Aksu, M. (2011). *Zihinsel engelli çocuklarda görsel sanatlar eğitiminin motor beceri gelişimine katkısı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Ataman, A. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* (7. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Bolu, H. (2010). *Zihinsel engelli çocukların gelişiminde sanat eğitimi derslerinin katkısı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Coşkun, İ., Dündar, Ş., & Parlak, C. (2014). Türkiye’de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15 (2), 375-396.

Çağlayan, N. (2014). Zihinsel engelli bireylerin eğitiminde görsel sanatlar dersinin yeri ve önemi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 91-101.

Çelik, A (2009). *Zihinsel engelli öğrencilerin görsel sanatlar dersindeki öncelikli renk tercihleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Durgun, R. (2015). *Türkiye’de okutulan görsel sanatlar ders kazanımlarının zihin engelli öğrencilere uygunluğuna yönelik öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erbay, M. (1997). *Plastik sanatlar eğitiminin gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Eripek, S. (2001). Özel eğitime muhtaç çocuklar. Y. Özsoy, M. Özyürek ve S. Eripek (Der.).

Özel Eğitime Giriş (11. baskı) içinde. Ankara: Karatepe Yayınları.

Eripek, S. (1998). Zihin engelliler. S. Eripek (Ed.). *Özel Eğitim* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Geçen, F. (2015). *Görsel sanatlar uygulamaları ile özel eğitim kapsamında yer alan bireylerin eğitsel gelişimleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Kartopu, S. (2013). *Özel eğitim okullarında görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin mesleki sorunları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kaya, E. (2009). *Özel eğitim sınıflarına devam eden zihinsel engelli öğrencilerin sanatsal gelişim düzeylerinde çok alanlı sanat eğitimi yönteminin etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim*. S. Eripek (Ed.). *Özel Eğitim* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

MEB (2002). *Eğitim uygulama okulu eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Özakçaoğlu, N. (2009). *Çizgi filmlerin eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin resimlerine anlatım, biçim ve renk olarak yansımaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özkan, Z. C. (2017). *Hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerde sanat beceri eğitimine ilişkin uzman görüşleri ve bir program önerisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Salderay, B. (2001). *Zihin engelli bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin plastik sanatlar eğitimine ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Salderay, B. (2008). *Türkiye'deki zihin engelliler iş okullarında görsel sanatlar dersinin öğrencilerin beceri, davranış ve meslek edinimindeki katkısına yönelik öğretmen görüşleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sayın, A (2016). *Hafif mental retarde bireylerin sanatsal uygulamalarındaki elemanların araştırılması ve çözümlenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Antalya.

Turan, A. (2004). *Zihinsel engellilerde resim eğitimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

WHO (1996). *Guide for mental retardation*. http://www.who.int/mental_health/media/en/69.pdf adresinden 17 Kasım 2013 tarihinde erişildi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

There are various steps from pre-school education to higher education in Turkish education system; These steps, which constitute formal education, there are training programs for individuals with special needs. Deaf, blind, mentally retarded and gifted individuals need special education in terms of individual characteristics and educational adequacy. One of the areas of special education program for mentally retarded individuals is art education. Planning the activities to be carried out in art education in accordance with mentally retarded individuals will contribute positively to the realization level of objectives. The appropriateness of this planning can be achieved through scientific research on art education in mentally retarded individuals. The aim of this research is to examine the postgraduate thesis written on the art education in mental retardation in Turkey.

Document review method was used to realize the research. The document review method was preferred to examine the postgraduate theses stated in research purposes and to reach the answers of the research questions. Within the scope of the research, electronic screening was done primarily through the National Higher Education Council (YÖK) National Thesis Center. In the second phase; the theses related to art education have been determined by searching 'art', 'painting', 'fine' and 'visual' words. In the last phase; sixteen postgraduate thesis were reviewed and analyzed according to the research questions.

Analyzes of theses related to art education in mentally retarded have been reached various findings. In findings of the research; it was determined that postgraduate theses related to art education in the mentally retarded were made between the years of 2001-2018 and 11 master and 5 doctorate theses were found. It is seen that the total number of thesis made in 11 universities and the highest rate (5 thesis) in Gazi University. In findings of the research; it was found that the quantitative research methods in 56.25% (9 thesis), qualitative research methods in 37.5% (6 thesis) and mixed research methods in 6.25% (1 thesis) were used in the theses. In same findings of the research; topics covered in the context of art education are grouped under certain headings and similar subjects was studied in the thesis.

This research which aimed to examine the theses related to art education in mental retardation has achieved various results. As a result; it is understood that only 16 (5%) of 315 theses which addressing mental disabilities are related to art education. It can be said that this number will not have a positive effect on the development of the field of art education in the mentally retarded. In the results; it can be seen that the most of the thesis related to the research is achieved in 2009 (4 masters) and 2015 (1 master, 1 doctorate). In some universities, the lack of theses for mentally retarded individuals may be related to needs of institute and academic staff. 'The contributions of art education to the development of mentally retarded individuals' and 'teachers' views on art education in mentally retarded individuals' were identified as the two most frequently encountered thesis topics. According to all these results, it is suggested to increase the scientific researches at the both master and doctorate level and to provide subject diversity in the thesis.